

УКРАЇНА
ЦЕНТРАЛЬНА СПІЛКА СПОЖИВЧИХ
ТОВАРИСТВ УКРАЇНИ
ПОЛТАВСЬКИЙ КООПЕРАТИВНИЙ
ІНСТИТУТ

**МАТЕРІАЛИ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ**

*«Дослідження ринку товарів і послуг»
(26-27 листопада 1998 року)*



ПОЛТАВА

1999

КРЕДИТНІ СПІЛКИ НА РИНКУ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ У СВІТІ ТА В УКРАЇНІ

Гончаренко В.В.,
Полтавський кооперативний
інститут

Кредитні спілки (Credit Union) займають особливе місце на ринку фінансових послуг багатьох країн світу. Вони надають послуги подібні до банківських: залучають кошти шляхом приймання депозитів, відкриття пайових, ощадних, чекових (розрахункових), пенсійних та інших рахунків і за рахунок цих коштів видають кредити різних видів, розміщують тимчасово вільні кошти у казначейські зобов'язання, державні і муніципальні облігації та інші високонадійні цінні папери. Крім цього, кредитні спілки здійснюють розрахунково-касове обслуговування, обмін чеків, продаж дорожніх чеків, випуск кредитних карток, брокерські та нотаріальні послуги, послуги по телефону та через банкомати та здійснюють інші фінансові та нефінансові операції.

Незважаючи на те, що кредитні спілки пропонують майже повний перелік банківських послуг і є "майже банками", вони мають особливий статус і вважаються специфічними фінансовими установами. Кредитні спілки у США та інших країнах діють на основі кооперативної форми власності, і цим відрізняються від інших фінансових установ, які, як правило, створені на приватній власності та мають форму корпорації. Кредитні спілки в США класифікуються як фінансові кооперативи, відносяться до категорії неприбуткових інститутів та звільняються від федерального прибуткового податку. Як фінансовий кооператив, кредитна спілка суттєво відрізняється від інших форм господарювання цілями своєї діяльності, принципами організації та управління, правами та інтересами власників і клієнтів, суспільним та юридичним статусом. Кооперативна природа визначає основні риси кредитних спілок як фінансових установ та відрізняє їх від інших суб'єктів фінансового ринку тим, що:

по-перше, на відміну від інших фінансових установ, які, як правило, створюються однією групою людей (власниками)

для отримання прибутку від надання фінансових послуг іншій групі людей (клієнтам), кредитна спілка створюється групою людей для самозабезпечення фінансовими послугами на основі кооперації. Метою діяльності кредитної спілки є не отримання прибутку, а надання різноманітних фінансових послуг виключно своїм членам. Члени спілки є одночасно її власниками та клієнтами, тому законодавство більшості країн світу відносить кредитні спілки до неприбуткових організацій;

по-друге, кредитні спілки створюються на базі існуючого територіального чи професійного об'єднання, громадської чи релігійної організації, де люди об'єднані спільними інтересами і, як правило, знають одне одного. Інші фінансові установи створюються у вигляді обмеженої штучно сформованої лише на основі фінансових інтересів групи;

по-третє, на відміну від інших фінансових установ, при заснуванні кредитної спілки не визначається фіксована чи потенційна кількість людей, які будуть її власниками. Передбачається, що спілка буде зростати і кількість членів-власників постійно збільшуватиметься (кооперативний принцип «відкритих дверей»);

по-четверте, статут та всі принципіві рішення щодо діяльності кредитних спілок приймаються загальними зборами, на яких кожен член спілки має один голос незалежно від суми внесків та терміну вступу до спілки. В інших фінансових установах рішення приймають засновники, що мають кількість голосів, пропорційну частці в майні;

по-п'яте, кредитна спілка є водночас формою взаємодопомоги громадян, їх громадською організацією, яка створює різноманітні колективні фонди, що використовуються на суспільні потреби та фінансовою установою, яка може надавати своїм членам майже повний перелік банківських послуг.

Кредитні спілки є найчисельнішими із всіх суб'єктів фінансового ринку у США. Так, в 1994 році в США налічувалось 11,4 тисячі кредитних спілок, членами яких було 62,2 млн.чол., або 37,7% населення, у Франції - 2тисячі спілок, які об'єднували 5,0 млн.членів (13,2% населення), в Канаді - відповідно 978 спілок та 4,0 млн.членів (21,3% населення).

Аналіз діяльності кредитних спілок показує, що вони займають важливе місце на ринку фінансових послуг і успішно конкурують з іншими фінансовими установами. Це підтверджують результати соціологічного дослідження, проведені на замовлення Filene Research Institute (Медісон, штат Вісконсен, США) Мічиганським університетом. На питання про фінансові установи, послугами яких найчастіше користуються, 74% респондентів відмітило, що це - банки; 14% опитаних - віддавали перевагу кредитним спілкам, 8% - ощадно-позичковим асоціаціям, 4% - іншим фінансовим установам. Респонденти, які віддали перевагу банкам, як головним фінансовим інститутам, додатково користувались послугами кредитних спілок: по операціях з чеками - 6% опитаних; по ощадних вкладах - 29%; отримували позички на купівлю автомобілів - 9%; мали депозитні сертифікати - 3%; мали пенсійні рахунки - 4%. Операції з чеками 80% респондентів проводять через банки, 17% - через кредитні спілки; 13% - через ощадно-позичкові асоціації; 3% - через інші фінансові установи. Ощадні вклади у банках має 61% опитаних, в кредитних спілках - 38%, в ощадно позичкових асоціаціях - 18%, в інших установах - 9%. Пенсійні рахунки 18% респондентів мали в банках, 7% - в кредитних спілках, 6% в ощадно-позичкових асоціаціях, 22% - в інших фінансових установах.

Кредитні спілки займають суттєве місце в фінансово-кредитних системах різних країн світу. Найбільш розвинутими вони є в Ірландії, США, Канаді, Австралії, Франції, Кореї. Будучи неприбутковими фінансовими установами та специфічними формами фінансової взаємодопомоги, вони займають особливе місце серед суб'єктів фінансового ринку розвинутих країн.

Фінансовий ринок України знаходиться у стадії формування. Він ще не має того різноманіття фінансових інститутів, яке є у розвинутих країнах. Існуючі в Україні фінансові установи не користуються особливим довір'ям у населення та не задовольняють існуючі потреби у фінансових послугах. Найбільш потужні фінансові установи України, - комерційні банки, - надають перевагу обслуговуванню юридичних осіб і не мають особливого бажання надавати послуги фізичним особам із-за

незначного розміру операцій. Ощадні послуги населенню надає Ощадний банк, але, при цьому, нараховує на вклади мізерні відсотки. Відділення Ощадного банку також надають споживчі позички населенню, але при обмеженому розмірі позички та великих відсотках, її оформлення є дуже складним та бюрократизованим. Переказ грошових коштів здійснюють поштові установи, але беруть за це значну плату. Надання позичок здійснюють ломбарди, але, як правило, на досить жорстких для людини умови.

Перелічені фінансові установи не задовольняють потреб населення на належному рівні. В зв'язку з цим, кредитні спілки можуть успішно працювати на цьому ринку. Їм не треба шукати іншу нішу на фінансовому ринку України. Вони її вже мають і не "намерены забрать кусок хлеба у банков", як про це пише О.Арестархов. Кредитні спілки та комерційні банки в розвинутих країнах є конкурентами. В Україні ж, за словами Голови Правління Національного банку України В.Ющенко, кредитні спілки є "союзниками банкірів". Банки надають послуги, як правило, юридичним особам, кредитні спілки - фізичним. Вони працюють у різних сегментах фінансового ринку України.

Але для того, щоб кредитні спілки України змогли зайняти належне місце на фінансовому ринку, необхідно виробити відповідну державну політику в сфері кредитної кооперації та створити належне законодавчо-нормативне середовище для їх діяльності.

ДИВЕРСИФІКАЦІЯ ЯК НАСЛІДОК РЕІНЖИНІРИНГУ ДІЯЛЬНОСТІ ТОРГОВЕЛЬНОЇ КОМПАНІЇ

Григорчук Т.В.,
Київський державний тоговельно-
економічний університет

Перехідний стан національної економіки напряму відображається на стані всіх її галузей. Торгівля також не є винятком і саме в ній, як у дзеркалі, відображаються всі економічні проблеми і негаразди.

Переосмислення підходів до вирішення основних економічних проблем, а зокрема, проблем торгівлі, зумовлює формування новітніх механізмів щодо позиціонування торговельних